

DAVALAR SÜRECİ

Coşkun Üsterci*

Türkiye’de “demokratikleşme ve insan hakları” konusunda çok ciddi sorunların bulunduğu insan hakları savunucuları tarafından yıllardır ısrarla dile getirilmektedir. Aslında yönetenler tarafından da çok iyi bilinen bu sorunlar, Türkiye’nin insanlık ailesi içindeki yeri ve gelişmesi açısından sıkıntı yaratmaktadır. Bu nedenle hemen her hükümet iktidara gelirken bu sorunlara çözüm olacak bir “demokratikleşme ve insan hakları stratejisi” geliştireceğini müjdelemekte (!) ve “iyileştirme” vaatlerinde bulunmaktadır.

Buna karşın veriler, yıllardır toplumumuzun maruz kaldığı hak ihlallerinde herhangi bir azalma olmadığını göstermektedir. Bugüne kadar hükümetler tarafından dile getirilen tüm vaatler ve yapılan düzenlemelerin ardından insan hakları ihlalleri adeta otomatikçe bağlanmış gibi devam etmektedir. Örneğin, bir yandan işkencenin önlenmesi yönünde bir siyasi iradenin mevcut olduğu ileri sürülürken, diğer yandan işkenceciler hakkında “men-i muhakeme” kararlarının verilmesi ya da kazara açılmış davalarda ise elden geldiğince mahkeme karşısına çıkarılmaları; işkence davaları açan ya da müdahil olan kişilerin kötü muamele ile karşılaşması; işkence görenlere rapor veren hekimler hakkında soruşturma açılması gibi olaylar “vaka-i adiyeye”den olmaya devam etmiş, hatta zaman zaman artış eğilimi göstermiştir.

Özellikle Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne adaylık statüsü kazanmasıyla birlikte bu paradoksal durum daha ilginç bir boyut kazanmıştır; Devlet ve hükümet yetkililerinin, genel olarak insan hakları konusunda “iyileşme”ye, özelde ise “işkence ayıbından kurtulma”ya dönük açıklamalarında ve hatta verdikleri sözlü teminatlarda bir artış görülmeye başlanmış, bu açıklamalarla ülke içinde ve dışında yayılmak istenen

* TİHV İzmir Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi

iyimserliğin aksine ne bir iyileşmeden, ne de işkenceyi gerçekten kovuşturmaya, gerçekten sistematik olmaktan çıkarmaya yönelik çabaların varlığından söz etmek mümkün olmamıştır.

Bunun da ötesinde, insan hakları alanındaki faaliyetleri etkisizleştirme ve değersizleştirmeye; insan hakları savunucusu kişi ve kuruluşları da sistemli olarak baskı altına alma ve sindirmeye yönelik bir kampanya devam edegelmiştir. Aslında bu, Türkiye’de insan hakları savunucuları için yeni ve yabancı olunan bir durum değildir. Çünkü yıllardır, devlete karşı mesafeli olan ve evrensel ilkelere uygun davranmayı önemseyen insan hakları savunucuları ve kuruluşlarının saptamaları ve eleştirileri, hep **“haksız ve ağır”, “ülkenin Batı’yla birleşmesini ve iç-dış güvenliğini tehdit eden suçlamalar”¹** olarak değerlendirilmiştir. Daha ileri de gidilerek insan hakları savunucuları “terörist” olarak dahi nitelendirilebilmiştir. Avrupa Birliği’nin kapılarının aralanması ile bu zihniyetin birdenbire değişebileceğini beklemek ise naiflik olacaktır.

İşte aşağıda aktarılacak olan 5 olay, yaratılan iyimserliğe karşın son aylarda açılan birtakım soruşturma ve davalar ile doğrudan ya da dolaylı olarak, işkencenin kararlılıkla kovuşturulmasına, işkence olaylarının belgelenmesine, bu olaylar hakkında kamuoyunun bilgilendirilmesine yönelik çaba harcayanların nasıl baskı altına alınarak yıldırılmak istendiğini, bu kişilerin çabalarının nasıl değersizleştirilip etkisizleştirilmeye çalışıldığını gösteren somut örneklerdir.

Olay 1

Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne adaylık statüsü kazanmasının arifesinde 26 Eylül 1999 günü Ankara Ulucanlar Merkez Kapalı Cezaevi’nde, tutuklu ve hükümlülere karşı girişilen ve 10 kişinin öldürülmesi, pek çok tutuklu ve hükümlünün ağır yaralanmasıyla sonuçlanan bir operasyon yaşandı.

Başta Başbakan ve Adalet Bakanı olmak üzere tüm yetkililer, neden olunan bu yaşam hakkı ihlali karşısında kendilerini haklı ve mazur gösterebilmek için birçok açıklama (!) yaptılar, “kanıtlar” gösterdiler. Oysa, can güvenlikleri devlete emanet edilmiş olan hükümlü ve tutukluların, suçları ne olursa olsun, dövülerek öldürülmelerinin hiçbir makul gerekçesi olamazdı. Hele devletin sahip olduğu güç ve olanaklar göz önüne alındığında bu gibi olaylarda her türlü önlemin ölümüne neden

¹ 1999 yılının son günlerinde basına yansıyan haberlere göre Başbakanlığa bağlı “İnsan Hakları Koordinatör Üst Kurulu”, “İnsan Hakları - 2000” başlıklı bir çalışma başlatmıştır. İnsan Hakları Koordinatör Üst Kurulu, bir vizyon oluşturmak amacıyla sözü edilen çalışma kapsamında çeşitli devlet kurumlarının insan hakları konusundaki görüşlerine başvurmaktadır. Bu kurumlar içinde en yetkili ve etkili olan MGK’nın görüşleri, egemen zihniyeti çok iyi bir şekilde ortaya koymaktadır. MGK’ya göre, insan hakları konusunda Türkiye’ye yönelik yapılan eleştiriler haksız suçlamalardır. Önemli olan insan hakkı ihlallerinin varlığından çok hak ihlalleri iddialarına karşı devletin yürüttüğü **“çürütme”** ve iddiaların tarafsızlığını ortaya koyma çalışmalarının yetersizliğidir. Dolayısıyla bu **“haksız suçlamaların çürütülmesi”** için gerekli olan çalışmalar çok yönlü olarak derhal başlatılmalıdır. (Bkz. 29.12. 1999 tarihli Radikal gazetesi, s.6)

olmadan alınması ve olayların kansız bir biçimde sonuçlandırılmasının olanaklı olduğu bilinmektedir. Nitekim, daha sonra TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun olayı soruşturan üyelerinin basına yansıyan raporuna göre bu olayda yetkililerin ağır kusurunun bulunduğu açığa çıkmıştır. Söz konusu olayda doğrudan çıplak şiddete başvurularak devlet otoritesini kurma adına hukuk devleti ilkelerinin bir kez daha son derece kabaca çiğnendiği anlaşılmıştır.

Kısacası, Ankara Ulucanlar Cezaevi'nde yapılan bu katliam, evrensel normlar açısından değerlendirildiğinde, bir yaşam hakkı ihlali olduğu tartışma götürmez bir gerçeklik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedendir ki tüm ülke çapında insan hakları savunucuları olayı protesto ederek tepkilerini çeşitli biçimlerde ortaya koymaya çalışmışlardır

Ulucanlar Cezaevi'nde öldürülenlerden biri olan Nevzat Çiftçi'nin cenazesi ailesinin yaşadığı İzmir'in Aliağa ilçesi yakınlarındaki Helvacı beldesinde 30 Eylül 1999 günü toprağa verilmiştir. Aralarında TİHV İzmir Temsilciliği çalışanları Günseli Kaya, Psikiyatri Uzmanı Dr. Alp Ayan ve tıbbi sekreter Berrin Esin Akan'ın da bulunduğu çeşitli sendika, meslek odası, dernek ve siyasi partilerin yönetici ve üyelerinden oluşan insan hakları savunucusu bir grup, o gün cenaze törenine katılmak amacıyla Helvacı beldesine gitmişlerdir. Ancak, Helvacı beldesi girişinde barikat kuran jandarmanın saldırısına uğramış ve 67 kişi dövülerek gözaltına alınmıştır. Üç gün gözaltında tutulduktan sonra Aliağa Asliye Ceza Mahkemesi'ne çıkartılan bu kişilerden 14'ü tutuklanmış, diğerleri ise tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmıştır. Tutuklananlar arasında TİHV İzmir Temsilciliği çalışanları Günseli Kaya ve Dr. Alp Ayan da bulunmaktadır.

Aliağa Asliye Ceza Mahkemesi, söz konusu tutuklama kararını 2911 sayılı "Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası"na muhalefet edildiği gerekçesiyle verirken, aynı zamanda "Terörle Mücadele Yasası" 7/2. Maddesi kapsamına girdiği iddia ve yorumu ile dosyayı DGM'ye göndermiş, böylelikle hukuk sistemimizin labirentinde 3 ay 21 gün sürecek olan bir serüven başlamış olmuştur.

Önce İzmir DGM, "Terörle Mücadele Yasası"nın 7/2. maddesinin unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle görevsizlik kararı vererek dosyayı Uyuşmazlık Mahkemesi'ne göndermiş, uyuşmazlığı çözümlenecek olan Yargıtay'ın 5. Ceza Dairesi, incelemelerini sürdürdükten sonra 19 Aralık 1999 tarihinde dosyanın terör suçları ile ilişkisi olmadığına karar vererek Aliağa Asliye Ceza Mahkemesi'ni görevli kılmıştır. Önce DGM'ye gönderilen, oradan da Aliağa Asliye Ceza Mahkemesi'ne giden dava dosyası, ne yazık ki içinde bulunduğumuz şu iletişim çağında İzmir'den 40 kilometre uzaklıktaki Aliağa'ya 10 günde ulaşabilmiştir. Unutulduğu postane köşesinden avukatlar tarafından çekilip çıkarılmasaydı daha ne kadar bekleyeceği de meçhuldü. Ardından Aliağa Asliye Ceza Mahkemesi; avukatların dosya üzerinden tahliye taleplerini reddederek ilk duruşmanın 20 Ocak 2000 tarihinde yapılmasını

kararlaştırmıştır. Yasalarımızda sadece bir tedbir olarak tanımlanan tutuklama işleminin gündeme gelmesi için isnat edilen suçun cezai müeyyidesinin üst sınırının en az 7 yıl olması gerekmektedir. Oysa tutuklama gerekçesi olan 2911 sayılı yasanın 32/3 maddesinde üst sınır 5 yıldır. Ayrıca tutuklamanın yapılabilmesi için, geçerli yasal düzenlemeye göre, yaşanan olayın kamu vicdanını rahatsız eden ve toplumda infial uyandıracak nitelikler taşıması gerekmektedir. Bu durumda insan sormadan edemiyor: Gerçekte kamu vicdanını rahatsız edecek olan şey bir hak ihlalini protesto etmek midir, yoksa yaşamları devlete emanet edilmiş insanların dövülerek öldürülmüş olmaları mı? Üstelik Asliye Ceza Mahkemesi tutuklanan kişilerin çoğunun bir kurumun yöneticisi olmaları, sabit birer iş ve adreslerinin bulunmasına karşın, kararını *"kaçma şüphesi veya delilleri karartma tehlikesi"* bulunan kişilerin tutuklanmasını öngören CMUK'un 104. maddesine dayandırmıştır. Görüldüğü gibi tutukluluk halini gerektirecek koşulların hiçbiri bu olayda oluşmadığı halde, tutukluluk önce karar altına alınmış, ardından zamana yayılarak hukuki bir tedbir olmaktan çıkarılmıştır.

Dolayısıyla, biri insan yaşamını korumak üzere yemin etmiş bir hekim olan ve yıllardır işkence görenlerin tedavi ve rehabilitasyonu, işkence bulgularının saptanması ve belgelenmesi alanında çalışmalar sürdüren iki kişi, sahip oldukları ahlaki ve vicdani sorumluluğun gereği bir cenaze törenine katılmanın bedelini uzun süre tutuklu kalarak ödemek zorunda bırakılmışlardır.

20 Ocak, 17 Şubat ve 13 Nisan 2000 tarihlerinde üç duruşma yapılmış, bu duruşmalarda daha çok usul tartışmalarının yapılması nedeniyle mahkeme davanın esasına ilişkin bir karar alamamıştır. İlk duruşmada bir kısım sanık avukatı "hakimin objektif ve tarafsız olmadığı" gerekçesi ile redd-i hakim talebinde bulunmuştur. Mahkeme Başkanı avukatların bu istemini reddetmiş ama aynı zamanda Hakimler Savcılar Üst Kurulu'na yapılan şikayet sonucu kendi hakkında da soruşturma yürütüldüğü için "tarafsız olamayacağı" gerekçesi ile davadan çekilme talebini açıklamıştır. Bunun üzerine istemlerin incelenmesi ve karara bağlanması için dosya yetkili üst mahkemeye gönderilmiş, üst mahkeme, tarafların istem ve kararlarını yerinde bulmayarak, davanın Aliağa Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülmeye devam edilmesi kararını vermiştir. İkinci duruşmada, avukatların bir bölümü yeniden redd-i hakim talebinde bulunurken, diğerleri ise üst mahkemenin kararına itiraz etmiştir. Üçüncü duruşmada ise dosyanın, daha önceki itirazlar sonucu gönderilmiş olduğu üst mahkemeden henüz gelmemiş olması nedeniyle davanın esasına ilişkin yine herhangi bir işlem yapılamamış ve mahkeme bir kez daha ertelenmiştir.

Sonuç olarak, bu olayın nedeni olan asıl sorun, yani Ulucanlar Cezaevi'nde yaşananlar kenara itilmiş, duyarlılık gösteren insan hakları savunucuları ise bu karmaşık süreç içerisinde usul tartışmalarına boğularak kendi durumları ve 10 insanın öldürülmesi, onlarcasının ise sakat bırakıldığı süreç hakkındaki gerçekleri anlatamaz hale getirilmeye çalışılmıştır.

Olay 2

TİHV İzmir Temsilcisi Prof. Dr.Veli Lök, Nevzat Çiftçi'nin cenazesinde yaşanan olayların hemen ardından, başta çalışma arkadaşları Günseli Kaya ve Dr. Alp Ayan olmak üzere cenazeye giden insan hakları savunucularının kötü muameleye maruz bırakılıp zor uygulanarak gözaltına alınmaları ve ardından tutuklanmaları karşısında hem duygu ve düşüncelerini aktarmak, aynı zamanda kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla basın açıklamaları yapmıştır.

Prof. Dr. Veli Lök'ün konuyla ilgili yaptığı bu tür açıklamalardan biri de 31.10.1999 tarihinde Cumhuriyet Gazetesi'nde **"İşkence ile Savaşımın Acısı mı Çıkarılıyor?"** başlığı altında kısa bir haber olarak yayınlanmıştır.

Bunun üzerine 8 Aralık 1999 tarihinde Adalet Bakanlığı, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderdiği bir yazıyla, söz konusu açıklamanın incelenerek gerekli işlemin yapılmasını istemiştir.

Bakanlığın bu emri üzerine İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı yaptığı soruşturma sonucunda Prof. Dr. Veli Lök hakkında sözü edilen basın açıklaması ile Basın Yasası'nın 30/3. maddesine muhalefet edildiği gerekçesiyle İzmir 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde dava açılmıştır. İddiaya göre Prof. Dr. Veli Lök, sürmekte olan bir dava hakkında basın yoluyla açıklama yaparak "yargı bağımsızlığı" ilkesini çiğnemiştir. Ama burada ilginç olan şu ki, yargı bağımsızlığı, hukuk ve siyaset teorilerinde belirtildiği gibi, onu ihlal etmeye en yakın ve uygun konumda olan yürütmenin müdahale olarak nitelenebilecek bir emri ile korunmaya çalışılmakta idi (!).

Prof. Dr. Veli Lök yıllardan beri hekimlik mesleğinin etik ve bilimsel ilkeleri doğrultusunda işkencenin belgelenmesi ile işkence görenlerin tedavisi alanında çalışmalar yapan bir bilim insanıdır. Savunmasında da belirttiği gibi, insan hakları savunucuları tarafından yaşam hakkı ihlalleri ve işkence olaylarına karşı sürdürülen mücadelenin bazı çevreleri rahatsız ettiği bir gerçektir. Dolayısıyla, Aliağa'daki gözaltı olayı ve sonrasındaki gelişmeler üzerine yapılan açıklamalar, demokrasi kavramına uygun olarak, düşünce ve ifade özgürlüğü gibi temel bir hakkın kullanımından öteye gitmediği halde, otoritelerin "fevkalade geniş" yorumlarıyla, tam da bu özgürlüklerden duyulan rahatsızlığın bir sonucu olarak, böylesi bir davanın konusu olmuştur.

11 Şubat ve 11 Nisan 2000 tarihlerinde iki duruşması yapılan ve usul yönünden bazı eksiklerin (kimlik bilgileri, savcılık ifadeleri vb.) tamamlanmadığı gerekçesiyle ertelenen davanın son duruşması 13 Haziran 2000 tarihinde gerçekleşmiştir. Bu duruşmada esas hakkında mütalaasını okuyan savcı, insan hakları savunucuları ve hekimlerin uluslararası dayanışmasını bir şov ve suç delili olarak değerlendirmiş, "Sadece olanı aktarma" biçimindeki olağan görevini yapan medya da savcının şu sözleriyle "eleştiri"den nasibini almıştır: *"Sanıklar daha önceki duruşmalar sonrasında kendilerine destek veren yerli ve yabancı yandaşlarıyla gerçekleştirdikleri basın açıklamaları ile şov yapmışlar ve insan hakları savunucusu olarak*

kendilerini yasanın üzerinde görmüşlerdir. Medya da bu haberleri yayımlayarak onlara destek vermiş, tarafsızlık ilkesini zedelemiştir.”

Ayrıca, TİHV Başkanı Yavuz Önen'in 19 Ocak 2000 tarihinde gelişmelerle ilgili yaptığı ve ayrıca dava konusu olan basın açıklamasının savcı tarafından suçun işlendiğine dair bir kanıt olarak gösterilmesi oldukça ilginçtir.

Olay 3

TİHV İzmir Temsilciliği'nin gönüllü hekimlerinden Jinekoloji Uzmanı Dr. H. Zeki Uzun 19 Ekim 1999 tarihinde, geçmiş yıllarda iki hastaya tıbbi girişimde bulunduğu ve böylece 'örgüte yardım ve yataklık ettiği' iddiası ile İzmir Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'ne bağlı polislerce muayenehanesinden gözaltına alınmıştır. Yedi gün gözaltında kalan Dr. H. Zeki Uzun, gözaltı süresince fiziksel ve psikolojik işkence görmüştür. Daha sonra TCK'nın 169. Maddesi'ne muhalefet ettiği gerekçesiyle DGM'ye çıkarılmış ve tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmıştır. Daha sonra İzmir Tabip Odası Muayene ve Rapor Komisyonu tarafından tetkik ve muayeneleri yapılan Dr. Zeki H. Uzun'un gözaltı sırasında işkence gördüğü belgelenmiştir. Bunların yanı sıra, gözaltı sürecinde muayenehanesindeki hasta kayıtlarına el konularak, hasta-hekim ilişkisindeki gizlilik ilkesi de çiğnenmiştir.

Bu dava ile ilgili 19 Ocak, 24 Şubat, 11 Nisan 2000 tarihlerinde İzmir DGM'de üç duruşma yapılmıştır. Bu duruşmalar sırasında Dr. H. Zeki Uzun'un gözaltındayken işkence gördüğü, İzmir Tabip Odası tarafından verilen raporun varlığına karşın mahkeme heyeti tarafından -ilginçtir- tutanaklara dahi geçirilmemiştir. Dr. H. Zeki Uzun ise kendisine yönelik suçlamaların doğru olmadığını, kendisinin hekimlik mesleğini doğrudan uygulamaktan başka bir şey yapmadığını ısrarla belirtmiştir. Yöneltilen tüm suçlamalar itirafçı bir tanığın anlatımlarına dayandırılıyor, itirafçı tanık, ifadelerinde sadece bir arkadaşının önerisi üzerine 1995 yılında önce eşini muayene olması için; daha sonra da 1996 yılında, halen Gebze Cezaevi'nde tutuklu bulunan Zeynep Avcı adlı kişiyi Dr. Zeki Uzun'a götürdüğünü belirtmiştir. Nitekim davanın üçüncü duruşmasında mahkemeye esas hakkındaki mütalaasını sunan savcı, yargılanan 15 kişiden sadece 3'ünün TCK'nın 169/5. maddesinden cezalandırmalarını istemiş, aralarında Dr. H. Zeki Uzun'un da bulunduğu diğer tüm sanıklar hakkında ise iddia edilen suçları işlediklerine dair itirafçı tanık İbrahim Çalhan'ın anlatımları dışında kesin ve inandırıcı hiçbir delilin elde edilemediği gerekçesiyle beraat kararı verilmesini talep etmiştir.

Buna karşın, 23 Mayıs 2000 tarihindeki karar duruşmasında Dr. Uzun'un avukatları yaptıkları savunmada bir hekimin sadece hasta tedavi etmesi nedeniyle yargılanamayacağını, dolayısıyla delil yetersizliğinden değil de, söz konusu eyleminin suç oluşturmadığı gerekçesiyle beraat kararı verilmesini talep etmişlerdir. Maalesef mahkeme savcının istemine uyarak beraat kararını delil yetersizliği gerekçesiyle vermiştir.

Görüldüğü gibi Dr. H. Zeki Uzun'un yargılanması açıkça, etik ilkelere dayalı hekimlik pratiğine yönelik bir saldırdır. Hekimlik ilkeleri ve etiği; ırk, din, etnik köken, sosyal statü, cinsiyet ve siyasi görüş farkı gözetmeksizin herkese eşit sağlık hizmeti sunmayı gerektirmektedir. Dr. H. Zeki Uzun'dan ve tüm hekimlerden istenen ise, kendilerine bir hasta başvurduğunda hekimlik değil de istihbarat uzmanlığı ya da polislik yapmalarınıdır. "Önce memur (asker), sonra doktor" olma dayatmasını kabullenmeleridir.

Otoriteler için sorun olan, Dr. H. Zeki Uzun'un işkenceye karşı çıkması ve zor koşullarda gönüllü olarak işkence görenleri tedavi etmeyi yıllardır sürdürmesidir. İyi hekimlik pratiğine ve meslek adına uygun davranma konusundaki kararlılığıdır. İyi hekimliğe yönelik bu saldırının daha da derinde yatan bir diğer nedeniyse, gözaltında bulunduğu sırada işkence gördüğünü ve tecavüze uğradığını belirten ve bu iddiasını ALHM'e taşıyan Zeynep Avcı'nın argümanlarının çürütülme çabasıdır. İzmir'de özel bir hastanede "over kisti" operasyonu geçiren Zeynep Avcı ile Dr. Zeki Uzun arasında zorlama bir ilişki kurulmaya çalışılması birçok açıdan oldukça düşündürücüdür.

Olay 4

İstanbul Valiliği, 19 Ekim 1999 tarihinde Adalet Bakanlığı'na, Adli Tıp Kurumu 1. İhtisas Dairesi'nde görev yapan ve aynı zamanda TİHV Kurucu Üyesi olan Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı hakkında bir ihbar yazısı göndermiştir. Vali Erol Çakır imzalı bu yazıda Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı'nın **objektifliği** konusunda kuvvetli şüpheler bulunduğu belirtilmekte ve buna kanıt olarak da 1999 Mart'ında İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde gözaltında tutulduğu sırada maruz kaldığı işkence sonucu ölen sendikacı Süleyman Yeter hakkında düzenlenen, Dr. Fincancı'nın da imzaladığı, raporu göstermektedir.

Adalet Bakanlığı, İstanbul Valiliği'nin yazısını suç duyurusu olarak değerlendiren 02.11.1999 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na gönderdiği yazı ile Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı hakkında soruşturma açılmasını talep etmiştir. Bunun üzerine, soruşturma için görevlendirilen Fatih Cumhuriyet Savcılığı, Valilik'ten gerekli delilleri istemiş, buna karşın İstanbul Valiliği 10.12.1999 tarihinde gönderdiği cevabi yazıda Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı'nın sadece (!) görevden alınmasını istediğini, ayrıca bir soruşturma açılmasına gerek olmadığını, somut bilgi ve belge bulunması halinde bilahare soruşturma yapılmasının daha doğru olacağını belirtmiştir. Delil olarak da Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı'nın yirmi yıl önce bir genel arama sırasında çantasında sol içerikli bir kitap bulunmuş olması ile işkence ve insan hakları konusunda bilimsel çalışmalar yapan Prof. Dr. Şahika Yüksel hakkında üniversite yönetimi tarafından açılmış bir soruşturmada onun lehine oy kullanmış olmasını göstermiştir. Bu yazışmaların sonrasında Fatih Cumhuriyet Savcılığı, Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı hakkında kamu soruşturması yapılabilmesi için yeterli ve inandırıcı delil bulunmadığı için 30.12.1999 tarihinde takipsizlik kararı vermiştir.

Olaydaki kasıt tüm çıplaklığı ile görülmektedir. İstanbul Valisi Erol Çakır, sendikacı Süleyman Yeter'in ölümünün işkence sonucu meydana geldiğini saptadığı için Adli Tıp Kurumu 1. İhtisas Dairesi'nin verdiği raporu beğenmemiştir. Bu rapor, 1. İhtisas Dairesi'nde görev yapan altı uzman hekimin oybirliği ile, bilimsel verilere dayalı olarak ve Dünya Hekimler Birliği'nin "işkence" tanımına uygun biçimde hazırlanmıştır. Raporda üyelerden herhangi birinin muhalefet şerhi dahi bulunmamaktadır. Buna rağmen hiçbir bilimsel donanımına sahip olmayan bir idari yetkili, bilimsel bir raporu çürütmeye kalkmaktadır. Üstelik bunu bilimsel çalışmalarını hekim sorumluluğunun gereği olarak insan hakları ve işkence konusunda yoğunlaştıran bir bilim insanını karalayarak yapmaya çalışmaktadır. Oysa demokratik hukuk devletinde sorumluluk sahibi yöneticilerin dert edinmeleri gereken şey bir hak ihlalinin varlığı ve onu gerçekleştirenlerin cezalandırılması olmalıdır. Ne yazık ki, ülkemizde tersi olmaktadır. Hekimlerin giderek artan oranda, meslek ahlakına ve bilimsel gerçeklere dayanarak çalışmaları; düzenledikleri raporlarla işkencecilerin ve onları koruyup kollayan mekanizmaların bir açmaz içine düşmeleri yöneticilerde kaygı yaratmaktadır.

Olay 5

Bu yazının kaleme alındığı günlerde bir son dakika gelişmesi olarak TİHV Başkanı Yavuz Önen hakkında da Basın Yasası'nın 30/3. maddesine muhalefet ettiği gerekçesiyle dava açılmıştır. Yukarıda ayrıntılı olarak anlatılan, TİHV İzmir Temsilciliği çalışanlarının gözaltına alınması ve tutuklanması ile sonuçlanan olaylar üzerine, bu sürecin ilk duruşmasından önce 19 Ocak 2000 tarihinde Yavuz Önen tarafından yapılan basın açıklaması da ne yazık ki yargı konusu olmuştur.

Bu son gelişme, otoritelerin insan hakları savunucularına yönelik niyetlerini hiçbir yorum gerektirmeyecek biçimde ortaya koymaktadır.

Bundan sonraki gelişmelerin ne yönde olacağına dair bir kestirimde bulunmak pek mümkün değil. Ancak yaşananlara baktığımızda iyimserliğe kapılmak için vaktin henüz erken olduğunu söyleyebiliriz. İnsan hakları alanında gerçek bir değişim ve gelişmenin yaşanması için önümüzde yürünmesi gereken uzunca bir yol ve aşılması gereken pek çok engel olduğunu düşünmeliyiz.